

ENÜ seisukohad seoses Haavatavate sihtrühmade kaitse strateegia 2010-2014: alaealiste poolt ja vastu toime pandud kuritegevuse ning koduvägivalla ja inimkaubanduse vastu võitlemine koostamise ettepanekuga

Meie liikmesorganisatsiooni Eesti Naiste Varjupaikade Liidu kaudu on ENÜ võrgustikku kuuluvate naisorganisatsioonideni jõudnud Justiitsministeeriumi ametlik ettepanek kolme valdkonda haarava strateegia koostamiseks.

Oleme 24.04.2009 toimunud töökoosolekul Justiitsministeeriumis väljendanud oma selget vastuseisu erinevaid valdkondi suvaliselt ühendava dokumendi koostamisele ja oma sisendi uue inimkaubanduse arengukava koostamiseks saatnud 15.05.2009 kirjas. Kahjuks meie poolt tõstatatud probleemid strateegia koostamise ettepanekus ei kajastu.

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud on kategooriliselt vastu „Haavatavate sihtrühmade kaitse strateegia 2010-2014: alaealiste poolt ja vastu toime pandud kuritegevuse ning koduvägivalla ja inimkaubanduse vastu võitlemine“ koostamisele Justiitsministeeriumi poolt välja pakutud kujul.

Leiame, et strateegia koostamise vajaduse kirjelduses ja hetkeolukorra ülevaates toodud andmed ja neist tehtud järeldused ei põhjenda millegagi ühelt poolt alaealiste ja teiselt poolt inimkaubanduse ning lähisuhtevägivalla probleemidele lahenduste otsimist ühise strateegia raames. Meile teadaolevalt oleks selline koostlus esmakordne kogu Euroopas ning millegagi ei ole tõendatav sellise ühendamise kasutegur.

Nagu nähtub tekstist, on eesmärgid ja prioriteedid seatud kitsalt justiitsüsteemi keskselt, lähtumata ühiskonna vajadustest ja sotsiaalsest tegelikkusest laiemalt. Eiratud on naiste inimõiguste aspekti, ilma milleta ei ole aga mõeldav tulemuslikult lahendada lähisuhtevägivalla ja inimkaubandusega seotud probleeme.

Meie arvates on dokumendis sõnastatud eesmärgid, meetmed ja tegevused sellisel kujul, et tegeleda kõigega natuke, mis viib tegelemisele ei millegagi (ehkki dokumendis endas väidetakse just vastupidist).

Kahjuks tundub, et kogu strateegiadokumendi koostamise ainsaks eesmärgiks on luua nii Eesti kui rahvusvahelise avalikkuse jaoks mulje valitsuse tasandil haavatavate sihtrühmade, sh naiste õiguste kaitsega tegelemisest, tegelikult aga ei olda tulemuste saavutamisest huvitatud.

Kogu dokumendis keskendutakse eelkõige laste probleemidele, jättes täielikult kõrvale naised kui arviliselt suurima ohvrite grupi nii koduvägivalla kui inimkaubanduse osas nii Eestis kui kogu maailmas.

Strateegia koostamisel ei tohiks unustada rahvusvaheliselt tunnustatud norme ja naiste inimõigusi, mida järgnevalt tahaksime koostajatele meenutada. Allpool esitame viited erinevate rahvusvaheliste organisatsioonide dokumentidele, mis puudutavad naiste vastu suunatud vägivaldaga seonduvaid probleemi ja kus kasutatakse mõistet naistevastane vägivald.

1. Eesti on ühinenud Naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise Konventsiooniga (CEDAW), mis kohustab riiki kaotama naiste diskrimineerimise kõigis selle vormides.

Naistevastast vägivalda peetakse rahvusvaheliselt üheks diskrimineerimise vormiks ning naiste inimõiguste rikkumiseks. **Naistevastaseks vägivallaks loetakse soolist vägivalda, mis on suunatud naise vastu kuna ta on naine või mis mõjutab naisi ebaproportsionaalselt suurel määral.**

ÜRO Naistevastase vägivalla kaotamise deklaratsioon 1993. aastast defineerib naistevastast vägivalda kui igasugust soolist vägivalda, mis viib või võib tõenäoliselt viia naistele füüsilise, seksuaalse või psühholoogilise kahju või kannatuste tekitamisele, sisaldades sealhulgas niisuguste aktidega ähvardamist, sundi või naiste omavolilist ilmajätmist vabadusest, mis leiab aset kas avalikus või eraelus.

Eesti esitab perioodiliselt aruandeid Naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni täitmise kohta **ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komiteele (CEDAW komiteele).** Viimane aruanne esitati 2007. aastal.

Komitee lõppjäreldestes ja soovitustes kutsutakse tungivalt üles perevägivallaga võitlemise tegevuskava vastu võtma ning ellu viima, laialdaselt teavustama seda nii ametnike hulgas kui ühiskonnas tervikuna ja jälgima selle tulemuslikkust.

Kutsutakse üles tagama, et kõik naistest, sh maanaistest perevägivalla ohvrid, saaksid kohest abi, et selleks oleks piisavalt turvalisi ja korralikult rahastatud varjupaikad ja ligipääs õigusabile.

Veelkord soovitatakse töötada välja omaette seadus perevägivalla kohta, mis tagaks naistele kaitse ja abi (esmane soovitus anti 2002. aastal).

Tungivalt kutsutakse üles komplekselt tegutsema naistevastase vägivalla ärahoidmisel ja sellega tegelemisel. Vaja on tegelda õigusraamistikuga, parandada uurimuste läbiviimist ja andmete kogumist vägivalla leviku ja tagajärgede kohta naistele.

Konventsiooni art 6 kohaselt osavõtvad riigid kohustuvad rakendama kõiki vastavaid meetmeid, kaasa arvatud seadusandlikke, et ära hoida igasugune naistega kauplemine ja naiste prostitutsiooni ekspluateerimine.

Soovitustes Eestile kutsutakse üles rakendama efektiivselt inimkaubandusega võitlemise kõiki meetmeid. Tungiv üleskutse konventsioonisosalisele koguda ja analüüsida politseist ja muudest allikatest laekuvaid andmeid, võtta vastutusele ja karistada inimkaubandusega tegelejaid, kaitsta kaubitsetud naiste ja tütarlaste inimõigusi.

Soovitatakse tegelda inimkaubanduse süvapõhjustega, suurendades jõupingutusi naiste majandusliku olukorra parandamiseks, et nad ei langeks ekspluateerimise ja inimkaubitsemise ohvriks, rakendada meetmeid nende rehabiliteerimiseks ja ühiskonda integreerimiseks.

Nõutakse esitada järgmises aruandes põhjalik info ja andmed naiste ja tütarlastega kaubitsemise kohta, nende ekspluateerimise kohta prostitutsioonitööstuses, sellise tegevuse ärahoidmise ja sellega võitlemise meetmete kohta.

Eesti asub Euroopas ja meie riik ei saa jätkuvalt ignoreerida Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu liikmesriikide vahel kokku lepitud põhimõtteid ja standardeid.

2. Euroopa Nõukogu on aastaid tegelenud naistevastase vägivalla vastase võitlusega.

Läbi on viidud mitmeid üle-Euroopalisi uuringuid ning vastu on võetud mitmed soovitud spetsiifiliselt naistevastase vägivalla ennetamiseks ja tõkestamiseks.

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec (2002) 5 liikmesriikidele naiste kaitsmise kohta vägivalla eest rõhutatakse, et naistevastane vägivald tuleneb võimu ebavõrdsest jaotusest naiste ja meeste vahel ning viib naiste tõsise diskrimineerimiseni nii ühiskonnas kui perekonnas;

Kinnitatakse, et naistevastane vägivald kahjustab ning piirab kas osaliselt või täielikult naiste inimõiguste ja põhivabaduste rakendamist;

Märgitakse, et naistevastane vägivald kujutab endast naiste füüsilise, vaimse ja seksuaalse puutumatuse rikkumist ja et naistevastane vägivald pärsib võrdõiguslikkuse ning rahu saavutamist ning on tõsiseks takistuseks kodanike turvalisuse ning demokraatia saavutamisele Euroopas;

Märgitakse murega naiste vastu suunatud vägivalla levikut perekonnas, millises vormis viimane ka ei esineks, ning ühiskonna kõikidel tasanditel;

Soovituse seletuskirjas juhitakse tähelepanu naistevastase vägivalla struktuursetele põhjustele.

Soovituse koostajad leidsid, et naistevastast vägivalda tuleb käsitleda sotsiaalses kontekstis, mitte aga omavahel seostamata üksiksündmuste jadana.

Vägivald on ühe ühiskonna poolt konstrueeritud maskuliinsuse vormi (agressiivse maskuliinsuse) saadus – traditsioonide, tavade ja uskumuste kogum – mis lubab vägivaldsetel (peamiselt meestel) võtta endale õigus kasutada vägivalda ülemvõimu ning kontrolli teostamiseks. Sellega ei taheta väita nagu ei kannaks mehed oma tegude eest individuaalselt vastutust.

Kõigil ühiskonna liikmetel on kohustus taunida naistevastast vägivalda ning omistada ülimalt tähtsust vägivalla ohvrite turvalisuse tagamisele. Kõik inimesed on kohustatud naistevastase vägivalla hukka mõistma ning toetama seisukohta, mille kohaselt ükski naine pole vägivaldset käitumist ära teeninud ning et vägivalla kasutamine on kuritegu.

Soovituste seletuskirjas rõhutatakse majanduslike ja sotsiaalsete õiguste tähtsust vägivallaga võitlemisel ning eriti raskusi, millega puutuvad kokku mehest majanduslikult sõltuvad naised

lõpu tegemisel vägivaldsele situatsioonile, eriti vägivaltatsejaga kooselu lõpetamisel. Vägivalla uurimused näitavad üldjuhul, et naiste majanduslike ja sotsiaalsete õiguste parem kaitsmine aitab oluliselt kaasa vägivalla tõkestamisele

Naistevastast vägivalda defineeritakse soovitude dokumendis (Rec (2002) 5) järgmiselt:

1. Käesolevas soovituses mõistetakse „naistevastase vägivalla“ all igasugust soolist vägivalda, mis viib või võib tõenäoliselt viia naistele füüsilise, seksuaalse või psühholoogilise kahju või kannatuste tekitamisele, sisaldades sealhulgas niisuguste aktidega ähvardamist, sundi või naiste omavolilist ilmajätmist vabadusest, mis leiab aset kas avalikus või eraelus.

See hõlmab alljärgnevat, kuid ei piirdu ainult sellega:

a. perekonnas või koduseinte vahel asetleidvat vägivalda, sisaldades muu hulgas füüsilist ja vaimset kallaletungi, emotsionaalset ja psühholoogilist väärkohtlemist, vägistamist ja seksuaalset kuritarvitust, intsesti ning abikaasa, püsi- või juhipartneri ning kooselupartneri vägistamist, au nimel sooritatud kuritegusid, naiste ümberlõikamist ja suguelu nautimise pärssimiseks läbiviidud protseduure ning muid naistele kahjutekitavaid tavasid nagu sundabielusid;

b. avalikkuses asetleidvat vägivalda, mis sisaldab muu hulgas vägistamist, seksuaalset kuritarvitamist, seksuaalset ahistamist ja hirmutamist töökohal, asutustes või muudes kohtades, naistega kaubitsemist seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil, majanduslikku ekspluateerimist ning seksturismi;

c. riigi või riigiametnike poolt toimepandud või andeksantud vägivalda;

d. naiste õiguste rikkumist relvastatud konfliktides, eriti mis puudutab pantvangide võtmist, sunniviisilist ümberasustamist, süstemaatilist vägistamist, seksuaalorjust, sundrasestamist ning naistega kaubitsemist seksuaalse ja majandusliku ekspluateerimise eesmärgil.

3. Euroopa Parlamendi resolutsioon naistevastase vägivallaga võitlemise praeguse olukorra ja kavandatavate meetmete kohta (2004/2220(INI)) soovib seoses meeste vägivallaga naiste vastu komisjonil ja liikmesriikidel:

a) käsitleda meeste vägivalda naiste vastu inimõiguste rikkumisena, mis peegeldab võimu sooliselt ebaühtlast jagunemist meie ühiskonnas, ning võtta selle nähtusega võitlemisel kõikehõlmav poliitiline lähenemine, sealhulgas ennetamise ja karistamise tõhusad meetodid;

b) käsitleda meeste vägivalda naiste vastu struktuurilise nähtuse ja olulise takistusena soolise ebavõrdsuse kaotamisel;

c) kehtestada täisleppimatus kõikide naistevastase vägivalla vormide suhtes;

4. Tuletame meelde, et ka Euroopa Komisjon on Naiste ja meeste võrdsõiguslikkuse juhistes aastateks 2006-2010 ühe prioriteetse valdkonnana kuuest välja toonud soolise vägivalla ja inimkaubanduse kaotamise.

Dokumendis öeldakse: „EL on võtnud endale ülesande võidelda igasuguse vägivalla vastu. Soolise vägivalla ohvrid on põhiliselt naised. Sellega rikutakse põhiõigust elule, ohutusele, vabadusele, väärikusele ning kehalisele ja emotsionaalsele puutumatusele. Nende õiguste rikkumist ei tohi mitte mingil juhul sallida ega vabandada. Ennetamine on oluline ning see nõuab haridust ja teadmisi, võrgustike ja partnerluse arendamist ning hea tava vahetamist”

Samuti öeldakse dokumendis „Inimkaubandus on isikuvastane kuritegu ja inimeste põhiõiguste rikkumine. See on orjuse tänapäevane vorm, mille suhtes on eriti tundlikud vaesuses elavad naised ja lapsed, eriti tütarlapsed. Selle kaotamiseks on vaja ühendada ennetavad meetmed, õigusaktidega kriminaliseerida inimkaubandus ning kaitsta ja abistada ohvreid.

Tuleb arendada meetmeid, et vähendada nõudlust naiste ja laste seksuaalse ärakasutamise järele.”

Arvestades eeltoodut ei nõustu me kavandatava strateegia keskendamisega eelkõige laste kui haavatava sihtrühma kaitsesele vägivalla vastu ning naistevastase vägivalla ilmingute ignoreerimisega.

Seejuures ei vaidlusta me kuidagi laste kaitsmise erakordset olulisust, kuid oleme veendunud, et laste kaitsmise eelduseks on kõigile naistele, sealhulgas nii praegustele kui tulevastele emade kaitse tagamine igasuguse vägivalla eest. Nagu on õigesti välja toodud ka

Justiitsministeeriumi ettepanekus, valitseb selge seos lapsepõlves kogetud või pealt nähtud vägivalda ja hilisema vägivaldse käitumise ning ohvriks langemise vahel.

Teeme järgmised ettepanekud strateegia(te) koostamiseks:

1. Koostada vähemalt kaks eraldi strateegiat, üks, mis keskendub alaealiste probleemidele ja teine, mis keskendub naistevastase vägivalda ennetamisele ja tõkestamisele, hõlmates lisaks perevägivaldale ka kõik muud naistevastase vägivalda vormid, kaasa arvatud naistega kaubitsemine ja prostitutsioon.

Naistevastase vägivalda vastase strateegia raames välja töötatavad meetmed rakenduvad ka vastassoost vägivaldaohvritele, kelle arv on vastavalt rahvusvahelistele ja Eesti kogemustele väga väike, nagu on kavandatud ka näiteks Euroopa Nõukogu poolt välja töötatava naistevastase vägivalda ja perevägivalda vastu võitlemise konventsiooni puhul. Seega on kaitstud kõigi ohvrite õigused, samas saab keskenduda soolise vägivalda sügavamate põhjuste kaotamisele ja seega efektiivsemalt suuremat osa vägivaldategudest ennetada.

2. Naistevastase vägivalda ennetamisele ja tõkestamisele tuleb läheneda komplekselt, käsitledes kõiki vägivalda vorme, nii füüsilist, seksuaalset, psühholoogilist, majanduslikku, vaimset kui struktuurilist vägivalda ning samuti inimkaubandust ja prostitutsiooni. Samuti tuleb strateegias käsitleda vägivalda nii kodus kui avalikus sfääris, mitte piirduda ainult koduse sfääriga.

3. Kehtivas kriminaalpoliitika arengusuundade dokumendis on öeldud, et süütegude ennetamiseks sotsiaalsete ennetusmeetmete kasutamine aitab vähendada asjatuid kannatusi ning on enamasti odavam ja tulemuslikum kui olustikulised ennetusmeetmed ning süütegude tagajärgedega tegelemine.

Naistevastase vägivalda ennetamise ja tõkestamise strateegia koostamisel tuleks seetõttu sisendi saamiseks pöörduda eelkõige Sotsiaalministeeriumi poole, kus töötavad teemat valdavad spetsialistid ja kaaluda ehk ka kogu strateegia koostamise üle andmist Sotsiaalministeeriumile.

Nagu nähtub kooskõlastamiseks esitatud strateegia ettepaneku tekstist ja ajakirjanduses avaldatud materjalidest, puuduvad Justiitsministeeriumis ametnikud, kes tunneksid naistevastase vägivalda spetsiifikat ja tekkemehhanisme ning oskaksid selle nähtuse levikut seostada suure soolise ebavõrdsuse ja naiste madala sotsiaalmajandusliku staatusega Eesti ühiskonnas.

4. Kõige teravamad probleemid naistevastase vägivaldaga võitlemisel on meie hinnangul Eestis praegu järgmised:

4.1 Ühiskonnas, sealhulgas ka haridussüsteemis valdavalt levinud stereotüüpne lähenemine naiste ja meeste soorollidele, mis paneb (kaas)vastutuse vägivalda eest sageli ohvrile ja õigustab meeste poolset vägivalda nende traditsioonilise soorolliga ja füüsilise eripäraga.

4.2 Suur sooline ebavõrdsus, sh naiste tööpanuse alaväärtustamine Eestis, mis väljendub näiteks Euroopa suurimas palgalõhes naiste ja meeste keskmistes tunnipalkades. Sellest on tingitud naiste oluline majanduslik sõltuvus meestest, mis takistab naisi vägivaldse partneri juurest lahkumast või soodustab nende sattumise prostitutsiooni ja inimkaubanduse sfääri. Ka ohvreid abistavate organisatsioonide statistika näitab ilmselget naissoost ohvrite ülekaalu nii perevägivalda kui inimkaubanduse osas (2008. aastal välja selgitatud ja abistatud seksuaalse ekspluateerimise ohvrid olid kõik naised).

4.3 Riigi ja kohaliku omavalitsuse ametnike, samuti teiste naistevastase vägivalda ohvritega kokku puutuvate ametiisikute (kohtunikud, prokurörid, politseinikud, sotsiaaltöötajad, meedikud, õpetajad jne) erialase ettevalmistuse puudulikkus - mitte ühegi kõrgkooli programmis ei käsitleta naistevastast vägivalda kui spetsiifilist teemavaldkonda, samuti ei anta teadmisi soolisest võrdõigussuhtest. Seetõttu ei ole üldjuhul ametiisikud võimelised ka vägivaldajuhtumeid ära tundma või nende poole pöördunud ohvreid adekvaatselt abistama. Ette tuleb kahjuks ka ohvri sildistamist ja süüdistamist, seda nii igat liiki perevägivalda kui eeskätt seksuaalvägivalda ja inimkaubanduse ohvrite puhul.

4.4. Puudub läbimõeldud ja jätkusuutlikult rahastatud süsteem vägivalda ohvrite vajadustele vastavaks abistamiseks. Riikliku sotsiaal- ja õiguskaitse süsteemi poolt pakutavad abivõimalused ei vasta tihti

ohvrite reaalsetele vajadustele, kodanikualgatuse korras loodud napid abivõimalused aga takerduvad puuduliku rahastuse taha.

Puudub riiklik koordineeriv institutsioon, mis vastutaks nii naistevastase vägivallaga võitlemisele suunatud meetmete elluviimise eest kui ka õigusreformide või naistevastase vägivalla võitlemises kasutatavate sekkumisreformide regulaarse kontrollimise ning hindamise eest. Koostöö peaks toimuma valitsusväliste organisatsioonide, akadeemiliste ringkondade ja muude institutsioonidega.,

4.5. Õigussüsteem ei arvesta piisavalt naistevastase vägivalla spetsiifikat ja kurjategijad jäävad enamasti karistamata või saavad naeruväärseid karistusi, kusjuures menetlus venib aastaid. Seetõttu ei pöördu ohvrid valdavas enamuses ka politseisse.

Eesti õigussüsteemis ei eksisteeri naistevastase vägivalla definitsiooni, mis näitab õigussüsteemi puudulikkust naistevastase vägivallaga võitlemisel. Vägivalla mõiste Eesti õigussüsteemis on vastuolus CEDAW poolt välja toodud naistevastase vägivalla definitsiooniga. Ka Euroopa Inimõiguste Kohus on oma hiljutised kaasused viidanud just CEDAW poolt välja toodud naistevastase vägivalla definitsioonile (Opuz v. Türgi, 2009.a.).

Õigussüsteemi suutmatust ohvreid kaitsta viitab olukorrale, kus naised langevad ohvriks mitmeid kordi ning sellega toimub nõ teistkordne ohvristamine. Teistkordse ohvristamise eest puudub Eestis õiguslik kaitse.

4.6. Eestil puudub ühtne naistevastase vägivallaga võitlemise poliitika ja ka poliitiline tahe naistevastase vägivalla kaotamiseks. Riigi poliitika eesmärgiks peaks olema kaitsta naiste õigust elada mis tahes või kelle poolt tahes toimepandava vägivallata. Riik ei tohiks oma käitumise õigustamiseks viidata tavadele või traditsioonidele, mis lubaksid kõrvale hiilida kohustusest naiste õigusi kaitsta.

5. Naistevastase vägivalla ennetamise ja tõkestamise arengukava peab meie hinnangul sisaldama eeskätt järgmisi meetmeid:

5.1 Tagada naistevastase vägivalla ohvritele mõeldud tugi- ja abistruktuuride jätkusuutlik toimimine ja areng, mis tagaksid kogu riigi ulatuses ohvritele maksimaalse turvalisuse ja kaitse ning aitaksid vältida naiste teistkordset ohvristamist. See puudutab nii perevägivalla ohvreid kui seksuaalvägivalla ja inimkaubitsemise ohvriks langenud naisi.

Selleks tuleb olemasolevate spetsialiseeritud naiste varjupaikade ja kriisikeskuste võrgustikku laiendada kõigisse maakondadesse ja tagada riigi poolt selle toimimiseks, sh töötajate supervisiooniks ja täiendkoolituseks vajalikud ressursid. Seejuures tuleks järgida Euroopa Nõukogu soovitusi, mille kohaselt on vajalik tagada minimaalselt üks koht naiste varjupaigas iga 7500 elaniku kohta.

5.2 Kohandada kriminaal- ja tsiviilõigust, sealhulgas kohtumenetlust, et tagada ohvrile kiire ja tõhus esmane kaitse ning samuti ohvri õiguste igakülgne kaitse menetlusprotsessis.

Kaaluda tuleks politseile õiguse andmist vägivallatseja koheseks kodust eemaldamiseks igasuguse vägivalla puhul, samuti laste elukoha määramisel olukordade välistamist, kus vägivall naise vastu jätkub lastega kohtumise või nende hooldamise sildi all. Abielulahutusega ja laste hooldusõigusega seotud kohtumenetlustes tuleb vältida naiste diskrimineerimist.

Lähenemiskeelu reaalne abi hetkel on Eestis puudulik, kuna vastavalt Kriminaalmenetluse seadustikule võimaldatud lähenemiskeeld ei toimi tõkendina. Vajalik on lähenemiskeeld, mis tagab faktilise, mitte aga *de jure* kaitse naistevastase vägivalla ohvritele. Faktilise lähenemiskeelu puudumise tõttu, mis tagaks ohvrile kohese reaalse kaitse, satub naine koheselt teistkordse ohvri staatusesse – st. koduta jäämine. Seega tuleks läbi vaadata lähenemiskeelu määramine, mis väldiks naistevastase vägivalla ohvri teistkordset ohvristamist. Sellele puuduse Eesti õigussüsteemis on viidanud Euroopa Inimõiguste volinik oma raportis Eesti kohta.

Kuna peresisese vägivalla puhul on iseloomulik vägivallategude kordumine pika aja jooksul, suurenev sagedus ja järjest tõsisemaks muutuv iseloom, mida on aga äärmiselt keerukas tõendada, siis on otstarbekas kaaluda eraldi perevägivalla kuriteo koosseisu sätestamist. Eraldi kuriteo koosseisu sätestamine aitab tagada efektiivsemaid õiguslikke meetmeid naistevastase vägivalla vastu võitlemisel.

Vägivallatseja ja ohvri huvide konflikti korral tuleb eelistada ohvri õiguste kaitset ja välistada naiste sekundaarset ohvristamist menetlusprotsessis. Selleks tuleks tagada juhul, kui kohtus tunnistamine võib mõjuda kahjulikult ohvri psüühikale (aga vägivalda, eriti seksuaalvägivalda juhtumite puhul on see enamasti nii), vägivalda ohvrile võimalus mitte kohtusse ilmuda, st kasutatakse videokonverentsi ja salvestatud tunnistuste võimalusi. Arvestada tuleb Euroopa Kohtu praktikat ning tagada, et ohvri abistamine ei sõltuks ohvri valmisolekust tunnistada. Rõhutades ohvri tunnistuse vajadusele kohtumenetluse käigus asetub õigussüsteem ohvri teistkordse ohvristamise situatsiooni, millega nõuab ohvrit kuriteo toimepanemise tõestamist. Selline Eestile omane kohtumenetlus eristab tõendamist: nt tänaval varguse ohvriks langenu ei pea kohtumenetluses teistkordselt tõestama, et temalt varastati. Perevägivalda ohver on seega Eestis seatud menetlustoimingute tõttu raskemasse olukorda, kui nt varguse või röövimise ohver. Selliselt ohvreid eristades on Eesti loonud väga omamoodi õigussüsteemi, mis faktiliselt raskendab naistevastase vägivalda ohvrite olukorda ning on vastuolus rahvusvahelise inimõiguste alaste dokumentidega.

Kaaluda tuleks vägivalda ohvritele kompensatsiooni mehhanismide loomist, milleks vajalikud ressursid tuleksid esialgu riigilt, kes nõuab need hiljem sisse vägivallatsejatelt. Ohvrid vajavad koheseid hüvitus- ja kaitsevahendeid, mis tagaksid nende turvalisuse. Eriti oluline on see perevägivalda juhtumite puhul, kus ohver vajab kohest hüvitist vältimaks sõltumist vägivalda toimepanijast.

Muuta seksuaalteenuste ost Rootsi, Norra ja Islandi eeskujul karistatavaks, Eesti tingimustes võiks esimese etapina kaaluda selle tegevuse sätestamist väärteona.

Sätestada kiiresti inimkaubandus eraldi kuriteokoosseisuna, muuta ka ohvriabiseadust viisil, mis lihtsustaks inimkaubanduse ohvritel hüvitiste ja toetuste taotlemist läbi ohvriabisüsteemi.

5.3 Tõsta avalikkuse teadlikkust ning harida lapsi ning noori, lülitades soolise võrdõiguslikkuse ja Inimõiguste, sealhulgas naiste inimõiguste temaatika kõigi kooliastmete õppekavadesse. Õpetada kõiki pedagooge integreerima soolist võrdõiguslikkust õppeprotsessi.

Tagada, et nii poisid kui tüdrukud saaksid sellise alus- ja põhihariduse, kus neile ei suruta peale sotsiaalseid ja kultuurilisi stereotüüpe, eelarvamusi ning sugupoolte traditsioonilisi rolle ning kus neile õpetatakse enesekehtestamise oskusi, pöörates erilist tähelepanu koolis raskusi kogevatele noortele.

Toetada seksuaalharidusprogramme, mis seavad esiplaanile soolise võrdõiguslikkuse ning vastastikuse austuse.

Korraldada kampaaniad, võitlemaks levinud sooliste stereotüüpidega, sealhulgas naistevastast vägivalda õigustavate hoiakutega.

Korraldada teavituskampaaniaid, juhtimaks avalikkuse tähelepanu meeste poolt naiste suhtes toimepandud vägivaldale, rõhutades, et mehed peaksid vastutama oma tegude eest ning julgustama mehi analüüsima ning lammutama vägivalda mehhanisme ning võtma omaks teistsuguseid käitumisviise.

5.4 Kindlustada naistevastase vägivaldaga tegelevate spetsialistide eriväljaõpe, tagades inimõiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja naistevastase vägivalda teemade lülitamise nii juristide, politseinike, sotsiaaltöötajate, meedikute, psühholoogide, pedagoogide kui kõigi teiste vägivalda ohvrite ja vägivallatsejatega kokku puutuvate spetsialistide baaskoolitusse ja täiendkoolitusse.

5.5 Tagada tasuta anonüümse kriisitelefoni teenuse ööpäevaringne kättesaadavus vägivalda ohvritele ja inimestele, kes vägivaldaga kokku puutuvad või keda vägivald ähvardab.

5.6 Käivitada naistevastase vägivalda vastu võitlemiseks inimkaubanduse vastase võrgustikuga analoogne võrgustik, kus võrdsel positsioonil oleksid esindatud nii ohvreid abistavad kui neid esindavad MTÜd, riigiasutused ja teadusasutused, ning tagada selle toimimiseks vajalikud ressursid. Nimetatud võrgustikule saaks anda ametlikud volitused naistevastase strateegia elluviimist jälgida ja esitada selle täiendamiseks ettepanekuid valitsusele.

Loodame, et Justiitsministeerium arvestab haavatavate sihtgruppide kaitseks koostatavate strateegiate koostamisel nii eespool toodud rahvusvahelisi dokumente kui Eesti naisorganisatsioonide seisukohti ja kaasab meie esindajad ka strateegiate koostamise protsessi.

Eesti Naisteühenduste Ümarlaud peab väga oluliseks võitlust alaealiste poolt ja nende vastu sooritatud kuritegevusega, sealhulgas lastevastase vägivallaga.

Soovime osaleda vastava eraldiseisva strateegia koostamises ja nimetame meie esindajaks töögruppi ENÜ eesistuja asetäitja **Dagmar Mattiisen**'i.

Kindlasti soovime osaleda ka naistevastase vägivalla eri vormidega võitlemist käsitleva strateegia koostamisel.

Meie esindajana vastavas töögrupis näeme Tartu naiste varjupaiga juhatajat ja ühtlasi Eesti esindajat Euroopa naistevastase vägivalla seirerühmas **Sirje Otsavel**'it ja Järva naiste varjupaiga juristi **Merle Albrant**'i.

Lugupidamisega

Laine Tarvis, ENÜ eesistuja

Eha Reitelmann, ENÜ peasekretär

enu@enu.ee

www.enu.ee